Instruments Against Political Challenges]. *6repository.ldufk.edu.ua*. Retrieved from: <http://6repository.ldufk.edu.ua/> [in Ukrainian].

43. Smolova, L. (2014). Instytutstyalizatsiya vidpovidal'nosti predstavnyts'kykh orhaniv mistsevoho samovryaduvannya v nezalezhniy Ukraini [Institutionalization of responsibility of representative bodies of local self-government in independent Ukraine]. *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya – The theory and practice of public administration*, 2 (45), 1-8 [in Ukrainian].

44. Tkachuk, A. (2013). *Detsentralizatsiya vlady: vid potreby do realizatsiyi: robochyy zoshyt [Decentralization of power: from need to implementation: workbook]*. Kyiv: IKTs «Lehal'nyy status» [in Ukrainian].

45. Tkachuk, A. (2012). *Mistseve samovriaduvannya ta detsentralizatsiia: prakt. posibn. [Local Self-Government and Decentralization: Pract. manual]*. Kyiv: TOV «Sofia» [in Ukrainian].

46. (1995). Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro delehuвання povnovazhen' derzhavnoyi vykonavchoyi vlady holovam ta ocholyuvanyim nymy vykonavchym komitetam sil's'kykh, selyshchnykh i mis'kykh rad» vid 30.12.1995 № 1194/ [Decree of the President of Ukraine «On delegation of powers of the state executive power to heads and heads of executive committees of village, town and city councils» of 30.12.1995 №. 1194 /]. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/> [in Ukrainian].

47. (2001). Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro derzhavnu pidtrymku rozvytku mistsevoho samovryaduvannya v Ukraini» vid 30.08.2001 № 749/2001 [Presidential Decree «On State Support to Local Self-Government Development in Ukraine» of 7/30/2001 №. 749/2001]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. *zakon5.rada.gov.ua* Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/> [in Ukrainian].

48. (2001). Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro kontseptsiiu derzhavnoi rehionalnoi polityky» vid 25.05.2001 № 341/2001 [Presidential Decree «On the Concept of State Regional Policy» of May 25, 2001 №. 341/2001]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/> [in Ukrainian].

Одержано 02.03.2019.

УДК 94:[008-048.87](477:474.3)
«1991/2018»

DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3567-2019-46-106-115>

Красножон Неоніла,

кандидат історичних наук, доцент
кафедри загальної історії, правознавства і
методик навчання

dpu.kaf.istorii@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4735-0641>

Державний вищий навчальний заклад
«Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія
Сковороди», вул. Сухомлинського, 30,
м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл.,
Україна, 08401

Krasnozhon Neonila,

Candidate of Historical Sciences, Assistant
Professor of General History, Science of Law,
Teaching Methods Department

dpu.kaf.istorii@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7182-5750>

Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda
State Pedagogical University,
30, Sukhomlynsky Str.,
Pereiaslav-Khmelnyskyi, Kyiv region,
Ukraine, 08401

ОСНОВНІ ФОРМИ УКРАЇНСЬКО-ЛАТВІЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ГУМАНІТАРНО-КУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ У 1991-2018 РР.

Стаття присвячена розкриттю основних проблем українсько-латвійського співробітництва у гуманітарно-культурній сфері. Особливо місце у цій співпраці належить спільній роботі урядів обох держав по підтримці культурно-просвітницької роботи української діаспори в Латвії. У статті також зазначається, що на сьогоднішній день співпраця між Латвією та Україною у гуманітарно-культурній сфері знаходиться на достатньо високому рівні, вона охоплює різні сфери соціального та духовно-культурного життя суспільств обох держав. До основних форм гуманітарно-культурної співпраці авторка статті відносить наступні: використання Україною латвійського досвіду у сфері вирішення проблем мультиетнічного складу держави; спільне вирішення низки схожих проблем, які стосуються процесу декомунізації; мовна політика; реалізація Україною та Латвією низки суміжних культурницьких проектів; гуманітарна допомога Латвії та латвійського суспільства Україні у її боротьбі з російською агресією.

Ключові слова: Латвія, Україна, співпраця, гуманітарно-культурна сфера, українська діаспора, декомунізація, російська агресія.

MAIN FORMS OF UKRAINIAN AND LATVIAN COOPERATION IN HUMANITARIAN AND CULTURAL SPHERE IN 1991-2018

The article is devoted to the question of basic problems in Ukrainian and latvian collaboration in humanitarian and cultural sphere. A special place in this collaboration belongs to governments cooperation work on support of cultural and elucidative work of Ukrainian diaspora in Latvia. The given article states, that for today th collaboration between Latvia and Ukraine in humanitarian and cultural sphere is at the rather high level, it engulfs different spheres of social and spiritually cultural society life of both countries. The author of the article states, that the basic forms of humanitarian and cultural collaboration are following: the use of Latvian experience in Ukraine in the field of the decision of multiethnic problems of state compplexion; common decisions in the range of the same problems, that refer to the decomunisation process, language politics, realization of row of contiguous projects in Ukraine and Latvia, humanitarian help of Latvia and Latvian society to Ukraine in her fight against Russian aggression.

Key words: Latvia, Ukraine, cooperation, humanitarian and cultural sphere, Ukrainian diaspora, decommunisation, Russian aggression.

На сьогоднішній день Латвія для України залишається найближчим і найбільш надійним зовнішньополітичним партнером. По суті ця країна слугує для України своєрідним дороговказом у напрямку сучасного цивілізаційного та зовнішньополітичного її визначення в бік інтеграції з європейськими країнами з перспективою подальшого набуття останнього членства в ЄС. На сьогоднішній день причини подальшого укріплення україно – латвійських відносин мають багато вимірів. Так, зокрема Латвія є безумовним прихильником інтеграції України до ЄС та НАТО. Крім того, нинішня зовнішня політика Латвії, яка, поряд з іншими двома країнами Балтії, отримала значний обсяг допомоги від північноєвропейських країн-членів ЄС, визначається певним «почуттям обов'язку та етики», сутність якого полягає у наступній формулі: «ми отримали багато допомоги; тепер наша черга допомагати іншим» [1].

Виходячи із зазначеної формули, особливого значення набуває співробітництво між Україною та Латвією у гуманітарно-культурній сфері.

Серед вітчизняних досліджень у сфері українсько-латвійського співробітництва співробітництва у гуманітарно-культурній сфері слід виділити працю Єскабсон Е.

«Латвійсько-українські зв'язки за добу УНР»[2], в якій автор дає розгорнутий аналіз відносин між Литвою та Україною, починаючи з найдавніших часів і тим самим доводить тяглість та історичну обумовленість сучасного стану дружніх відносин між обома державами. Окремі аспекти українсько – латвійського співробітництва у гуманітарній сфері досліджувалися у аналітичному дослідженні за редакцією Бетлій О. «Аудит зовнішньої політики: Україна–Литва»[3]. Питання співпраці Литви та України у сфері цивілізаційно-гуманістичної інтеграції останньої до європейських цінностей розглядаються у дисертаційному дослідженні Ліпкевич С. «Історичний досвід входження колишніх членів організації Варшавського договору та держав Балтії до НАТО (в контексті перспектив України)»[4]. Розкриттю основних напрямків діяльності української діаспори в Латвії присвячена стаття Хорошенюк С. «Україна – Латвія: співробітництво в галузі освіти, культури та науки» [5].

Таким чином слід зазначити, що на сьогоднішній день проблема українсько – латвійських відносин є ще недостатньо вивченою у вітчизняній історіографії.

Виходячи з цього, авторка статті, ставить за завдання більш комплексно дослідити основні напрямки та форми українсько-латвійського співробітництва у гуманітарно-культурній сфері в період з кінця 80-х рр. XX ст. по 2018 р.

Початком співробітництва між Україною та Латвією у гуманітарно-культурній сфері по праву слід вважати кінець 80-х початок 90-х рр. XX ст. Саме в цей час розпочався процес відродження українського руху в Латвії та виникнення перших українських громадських організацій. Все це відбувалося за активного сприяння латвійської культурно-просвітницької організації «Атмоди» – «Відродження». На той період кількість українців у Латвії складала більш ніж 92 тис. осіб. На початку українські організації у Латвії виникали в Ризі, яка на той час вважалася центром суспільно-політичного життя країни. Так, у 1988 р. Було створене українське культурно-просвітницьке товариство в Латвії «Дніпро». Згодом виникли «Український молодіжний клуб», «Латвійська група підтримки народного руху України», «Українська родина», фонд «Повернення» тощо [6].

Поряд з цим, у зазначений період у Латвії створюються українські товариства, організовується Ризька середня українська школа, яка була єдиною в Балтії. На сьогоднішній день українська школа значною мірою виконує функції інформаційного та об'єднувального центру українців в Латвії [7]. Окрім того, українська діаспора в Латвії має свій часопис та радіо, нею також було створено Український інформаційний центр та Ресурсний центр для іммігрантів із України, є також Центр соціальних досліджень «Етнікос». На сьогоднішній день до роботи в центрі залучено близько 30 осіб. Мета центру – міжнаціональний діалог, збереження національної ідентичності і культури, інтеграція в суспільство Латвії. Ця установа має три напрями роботи, а саме:

- соціологічні та етнологічні дослідження, організація та проведення тематичних семінарів, конференцій;
- вивчення національної спадщини українців, організація виставок народного образотворчого мистецтва та організація Клубу української вишивки;
- вивчення особливостей фонетики старовинних пісень, етнологічні та фольклорні ознаки географічних районів цих пісенних матеріалів [6].

У 2006 році було створене «Об'єднання українських товариств Латвії» – «ОУТЛ». Ініціатори створення цього товариства ставили собі за мету представляти і захищати культурно-національні інтереси української громади, координувати діяльність українських громадських організацій, співпрацювати з Посольством України в Латвійській Республіці, державними органами і неурядовими організаціями Латвії та України, українськими організаціями діаспори, давати відповідь на виклики, які ставить перед українцями Латвії сучасне життя, зокрема в умовах Євросоюзу. Українська громада Латвії за останні роки значно активізувала свою діяльність, що не могло не привернути уваги до неї як самоврядувань на місцях, так і державних установ України та Латвії,

міжнародної української спільноти. Цьому, безумовно, сприяло наше об'єднання в єдину потужну громад – «Об'єднання українських товариств Латвії» [2].

На сьогоднішній день до складу ОУТЛ входять 14 українських товариств, які головною метою своєї діяльності вважають збереження та розвиток української мови, національної самосвідомості, популяризацію української культури, відродження народних традицій, збирання скарбів духовної спадщини. Питання, які вирішує ОУТЛ разом із своїми товариствами стосувалися перш за все проблем консолідації вихідців з України і збереження їх національної ідентичності; виявлення загальних проблем українців Латвії та пошук шляхів та засобів щодо їх вирішення; сприяння конструктивному діалогу між державними та громадськими структурами Латвії та України; сприяння інтеграції українців Латвії у латвійське суспільство та європейську спільноту; підвищення духовного та культурно-освітнього рівня українців Латвії [5, с. 112].

Крім того, діяльність ОУТЛ значно сприяє поширенню інформації про Україну в Латвії, створенню позитивного образу Української Держави в Латвійській Республіці, а також поширенню інформації про Латвію в Україні. Так, 9 березня 2006 р. відзначалась 192-га річниця з дня народження Тараса Шевченка. У рамках проведення Шевченківських днів у Латвії Посольство України разом з Латвійською Академічною бібліотекою та Ризькою українською середньою школою провело урочистий вечір, присвячений творчості Кобзаря. На літературному вечорі були присутні представники державних органів влади, творчої інтелігенції, акредитованих в Ризі дипломатичних представництв, працівники Посольства України в Латвії, керівники і члени українських товариств та організацій національних меншин Латвії, а також журналісти місцевих ЗМІ. Відкриваючи вечір, Посол України в Латвії Рауль Чілачава передав у дарунок Латвійській академічній бібліотеці видання своєї книги «Велика трійця», до якого увійшли вибрані поезії Т. Шевченка, Л. Українки та І. Франка. На вечорі також пролунали вірші Т. Шевченка та інших українських поетів у перекладі латиською мовою лауреата премії ім. І. Франка Кнутса Скуєнієкса та поетеси Аманди Айзпурієте [6].

В свою чергу українські державні органи теж надають значну допомогу українській діаспорі в Латвії, особливо в розвитку її культурно-освітньої сфери. Так, проводиться робота щодо створення Центру україністики на філологічному факультеті Латвійського університету. Завдяки роботі цього центру майже 100 студентів університету Латвії відвідують лекції з української мови і літератури. Серед вітчизняних вишів найактивніше співпрацюють з латвійськими університетами Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка та Київський педагогічний університет ім. М. Драгоманова. 23 березня 2010 р. за сприяннями Посольства Латвійської Республіки в Україні та Почесного консульства Латвії у Львові на факультеті міжнародних відносин Львівського національного університету ім. І. Франка відбулося відкриття студій латиської мови у межах Центру балтистики [7]. Цей центр підвищуватиме живий інтерес до латиської культури та мови, сприятиме розвитку співпраці у галузі балтистики та україністики між вченими, науковими організаціями України та Латвії оскільки метою центру є організація просвітницької діяльності серед учнівської та студентської молоді й усіх тих, кого цікавить балтійський регіон (політика, економіка, бізнес, туризм тощо). Подібні центри вже існують в Європі (Німеччина, Швеція, Чехія) та Росії, зокрема на філологічному факультеті Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова [8].

23 березня 2011 р. відбулися заключні заходи Днів української культури в Єлгаві, які щороку організовуються українським культурно-просвітницьким товариством «Джерело» за підтримки Посольства України та місцевої влади. Зокрема, у Єлгавській школі ремесел було організовано презентацію страв української кухні, яку провели викладачі та учні вищого професійного училища готельного сервісу і туризму. Захід викликав велику зацікавленість латвійської громадськості, яка високо оцінила приготовлені страви. На завершення зустрічі делегації обох навчальних закладів підписали угоду про співпрацю. Того ж дня у Єлгавському римо-католицькому соборі Непорочної Діви Марії настоятель

василіянського монастиря Пресвятої Трійці з м. Вільнюс отець Павло Яхимець, отець Августин та диякон Ігор з Таллінна відслужили службу Божу і разом з присутніми помолилися за все українство Латвії [9].

Отже, українська громада в Латвії є чисельною та достатньо активною, яка прагне зберегти народні звичаї, культуру, мову. В країні працює низка громадських товариств, центрів, які займаються соціологічними та етнологічними дослідженнями; організовують тематичні семінари та конференції; вивчають національну спадщину українців; досліджують особливості фонетики старовинних пісень, етнологічні та фольклорні ознаки географічних районів цих пісенних матеріалів; консолідують вихідців з України; виявляють та аналізують проблеми, що стосуються українців Латвії, шукають засоби їх вирішення.

Однак, незважаючи на досягнення у гуманітарно-культурній сфері, слід звернути увагу і на цілий ряд проблем, які виникають в ході українсько – латвійської співпраці. Першою такою значною проблемою є видання книг українських письменників і поетів у Латвії й латиських – в Україні. Все це відбувається через недостатність фінансування. Як позитивний виняток, слід відмітити видання в 2009 р. антології класичної й сучасної української поезії латиською мовою, до якої увійшли твори 90 авторів. Основну роботу над збірником здійснив відомий латиський поет Імант Аузіньш [10]. Президент Латвії Валдіс Затлерс з цього приводу висловив переконання, що українці збагачують латвійське суспільство своїм внеском у різні галузі – культуру, освіту, мистецтво та виробництво. Нестача коштів є також причиною відмови від проведення днів культури, які ще починаючи з радянський час були традиційними.

Також слід зазначити, що на сьогодні українська громада Латвії, під впливом світових глобалізаційних процесів, переживає відповідний трансформаційний процес, який теж супроводжується цілим рядом проблем. Так, на міжнародній науково-практичній конференції «100 років української діаспори в Латвії. Історичний досвід та перспективи збереження національної ідентичності в умовах глобалізації», яка проходила у березні 2011 р. у Ризі поряд з безумовними успіхами латвійського українства було вказано і на серйозні проблеми об'єктивного характеру, до числа яких відносимо негативний демографічний баланс, асиміляція, маргіналізація, значна еміграція, мала кількість натуралізованих громадян Латвії через впровадження статусу «негромадян». Учасники цієї конференції також було вказували на необхідність доопрацювання нормативна база України по регламентації стосунків з діаспорою, а також практики системної роботи державних установ і структур громадянського суспільства України з діаспорою. Крім того, необхідно підвищити ефективність політики Латвійської Республіки в царині інтеграції суспільства і впровадження Рамкової Конвенції захисту національних меншин» [11].

До суб'єктивних чинників, учасники конференції віднесли низьку активність українців у побудові громадянського суспільства, недостатня кількість молоді серед членів українських організацій, недостатнє знання української та латиської мов. З метою виправлення цього становища, на конференції були визначені наступні рекомендації:

1. Просити Міністерство культури та парламент Латвії якнайскоріше у співпраці з активістами нацменшин розробити на засадах спільних цінностей нову державну програму інтеграції суспільства і збереження національно-культурних надбань. Програма після обговорення в суспільстві має бути розглянута і прийнята сеймом.

2. З метою активізації широких кіл українства та якнайширшого залучення їх до роботи українських організацій рекомендувати цим організаціям поряд з виконанням культурних проектів розвивати й соціальні, соціологічні, правозахисні та освітні проекти.

3. Українським організаціям Латвії поглиблювати співпрацю включно з виконанням спільних проектів з МІОК (Міжнародний інститут освіти, культури та зав'язків з діаспорою) і з товариством «Україна – світ» тощо [11].

Поряд з підтримкою культурно-просвітницької роботи української діаспори, Латвія може поділитися з Україною своїм досвідом у сфері вирішення проблем мультиетнічного складу держави. В цьому відношенні слід зазначити, що етнічний склад Латвії є досить різноманітним, і в ньому етнічні меншини складають трохи менше 40%: всього населення них 26,9% росіяни, 3,3% білоруси, 2,2% українці, 2,1% поляки та 3,4% інші національностей [12]. Проте, незважаючи на значну кількість російськомовного населення, російська мова визначається законом як іноземна. Відповідно до закону про освіту, працює принцип «60/40», у відповідності до якого 60% предметів у загальноосвітніх школах повинні викладатися латиською мовою, а 40% – мовою меншин [13].

У 2020 р. Латвія завершить перехід усіх загальноосвітніх шкіл на латиську мову, залишивши учням з етнічних меншин можливість вивчати мову та літературу меншини, а також культурно-історичні предмети рідною мовою. Закон про державну мову є одним із досягнень, яким Латвія могла б успішно поділитися з Україною, відповідно до Угоди про співпрацю у сфері освіти, науки, молоді та спорту від 29 вересня 2017 р. Після того, як Венеціанська комісія опублікувала свої висновки щодо Закону України «Про освіту», Міністр освіти України Лілія Гриневич відвідала Латвію з метою вивчення її досвіду як можливої моделі для імплементації рекомендацій Комісії [14].

Говорячи про основні форми гуманітарно-культурної співпраці України та Латвії, слід зазначити, що спільна історія радянського періоду ставить перед Україною та Латвією цілу низку схожих проблем які стосуються процесу декомунізації. Слід зазначити, що святкування 9 травня як дня завершення «Великої Вітчизняної війни» досі залишається популярним серед певної частки населення у Латвії, що свідчить про те, що сприйняття тої чи іншої версії історії в Латвії зумовлюється національною ідентичністю, а не державним наративом. Декомунізація, яка у Латвії розпочалася 24 серпня 1991 р. з повалення пам'ятника Леніну біля нинішньої будівлі Кабінету Міністрів (усього по всій Латвії «Ленінопад» торкнувся мінімум 60 пам'ятників), «наздогнала» Україну тільки у 2014 р. [15].

У цьому напрямку обидві держави також можуть запропонувати уроки одна для одної. Наприклад, рішення України відкрити архіви КДБ у 2016 р. викликало інтерес у Латвії – позаяк у цій Балтійській країні питання відкриття архівів тривалий час ятрило політичні кола та громадський дискурс, а його політизація із наближенням парламентських виборів у 2018 р. тільки зростає. Своєю чергою, Латвія робила спроби консолідувати етнічно розділене суспільство шляхом вирішення проблем спільної пам'яті в законодавстві ще до того, як аналогічні кроки були здійснені в Україні. В офіційному латвійському наративі «держава двох спільнот» пов'язана з відмінною інтерпретацією історії та вважається прямою загрозою латвійському суверенітету. «Рекомендації щодо національної ідентичності, громадянського суспільства та інтеграції» Латвії набрали чинності в 2011 р. [16].

Основні вектори політики, що реалізуються керівними установами (головним чином, Міністерством культури та Міністерством освіти), пов'язані з поширенням латиської мови та латиського культурного простору, а також із популяризацією спільного розуміння історії через освіту, проекти, орієнтовані на інтеграцію, та громадські святкування офіційних дат, таких як 4 травня (День відновлення незалежності), 11 листопада (День борців за незалежність Латвії) та 18 листопада (День оголошення незалежності). Щоправда, низький рівень довіри до влади як у Латвії, так і в Україні може стояти на заваді офіційних спроб щодо державної консолідації. У Латвії існують також і інші приклади поводження з радянськими пам'ятниками – наприклад, меморіал Саласпілс, присвячений жертвам нацизму. Він був побудований у 1967 р. на місці концентраційного табору і вже став частиною культурного канону Латвії. Цей історичний простір об'єднав верстви суспільства, які неоднаково інтерпретують історію: 8 травня меморіал відвідують латвійські високопосадовці, а 9 травня – вшановувачі завершення Великої Вітчизняної

війни. У цілому, перетворення простору пам'яті à l'Européenne, з фокусом не у минуле, а у спільне майбутнє Європи, є ідеєю, яка пропагується латвійськими інтелектуалами та істориками [17].

Іншою особливо важливою битвою у війні за пам'ять для країн Балтії загалом та для України, зокрема, є позбавлення від стереотипного епітету «пострадянський» або «колишній радянський». Це не лише внутрішня битва, що стосується пострадянської спадщини, а й зовнішня – прагнення визнання відмінності від решти колишнього блоку, який, певною мірою, і досі вважається сферою російського впливу. Це також намагання позбутися конотацій та упереджень, які несе у собі це визначення. Латвія та Україна допомагають одна одній у процесі становлення власної ідентичності також і через мистецький заходи. Наприклад, у 2016 р. Ризький центр сучасного мистецтва та Національний музей України провели спільну виставку «Ідентичність. За завісою неозначеності». Щоправда, пошук нових визначень не буде продуктивним доти, доки Україна та Латвія не в змозі подолати симптоми пострадянських держав – наприклад, корупцію.

Говорячи про сферу гуманітарного співробітництва, слід зазначити, що у відповідності до підписаних міжнародно-правових документів Україна і Латвія проводять суміжні культурні проекти. В цьому відношенні слід зазначити, що російська збройна агресія на Україну, зробила величезний вплив на масову литовського суспільства. Саме, починаючи з цього року суттєво активізувалася гуманітарна підтримка Латвією України. Так, у 2015 р. визначною подією став концерт талановитих дітей із Донбасу у Юрмалі під патронатом спікера латвійського парламенту Інари Мурнієце, що проходив у рамках проекту «Діти війни». «Люди, купуючи квитки на цей концерт, зібрали понад 70 тисяч євро, щоб на ці кошти українські діти могли відпочити у Латвії. Понад 100 дітей вже пройшли відпочинок у рамках цього проекту». Загалом, від початку російської агресії, Латвія прийняла на лікування вже понад 35 українських військових. Лікування фінансує частково Латвія із власного бюджету, через програму підтримки реабілітації українських військових, частково – волонтери.

Крім того, за останні чотири роки Латвія прийняла на відпочинок понад 200 дітей, батьки яких були поранені або загинули під час бойових дій, і дітей переселенців

У 2016 р. у військовому музеї у Ризі було презентовано проект «Переможці», який реалізується каналом 1+1 і «Viva». На підтримку проекту у Ризі відбувся також концерт дітей-музикантів із Донбасу. «Цей проект змусив багатьох людей усвідомити, що в Україні відбувається справжня війна».

З останні чотири роки вартість допомоги, яку передали латвійці Україні вже перевищує 1 мільйон євро. Це обладнання для лікарень, предмети першої необхідності для військових на передовій, допомога родинам переселенців. Одна з найбільш активних громадських організацій – «SOS Допомога Україні».

Таким чином, на сьогоднішній день між Латвією та Україною накопичено значний досвід їх активної співпраці у гуманітарно-культурній сфері. Ця співпраця охоплює сфери соціального та культурно-духовного життя суспільств обох країн. До основних форм такої співпраці відносяться співпраця України та Латвії у наданні допомоги українській діаспорі в Латвії; використання Україною латвійського досвіду у сфері вирішення проблем мультиетнічного складу держави; спільне вирішення низки схожих проблем, які стосуються процесу декомунізації; реалізація Україною та Латвією низки суміжних культурницьких проектів; гуманітарна допомога Латвії та латвійського суспільства Україні у її боротьбі з російською агресією.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Kesa K. «Latvian and Lithuanian Policy in the Eastern Neighbourhood: Between Solidarity and Self Promotion». In Perspectives. Special Issue: Identity and Solidarity in Foreign Policy: Investigating East Central European Relations with the Eastern Neighbourhood, Volume

- 19, № 2, 2011. р. 85. URL: https://www.jstor.org/stable/23616146?seq=1#page_scan_tab_contents (дата звернення: 16.01.2019).
2. Скабсон Е. Латвійсько-українські зв'язки за добу УНР // Український історичний журнал. 2006. №2. С. 59.
3. Бетлій О. Аудит зовнішньої політики: Україна–Латвія: дискусійна записка. Київ, 2016. 56 с.
4. Ліпкевич С.Я. Історичний досвід входження колишніх членів організації Варшавського договору та держав Балтії до НАТО (в контексті перспектив України): автореф. дис. канд. іст. наук. 07.00.02. Львів, 2007. 19 с.
5. Хорошенюк С. Україна – Латвія: співробітництво в галузі освіти, культури та науки // Панорама політологічних студій. Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету. 2013. Вип. 11. С. 111-118.
6. Про ОУТЛ. Ресурсний Центр для іммігрантів з України в Латвію. URL: <http://ukrlatvian.lv/оутл> (дата звернення: 12.04.2019).
7. Пилип Л. Українській діаспорі Латвії – 100 років. URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/3546926.html> (дата звернення: 12.02.2019).
8. У Львівському Національному Університеті ім. Івана Франка створено Центр балтистики. URL: <http://ukrlatvian.lv/2010/03/у-львівському-національному-університет/> (дата звернення: 02.04.2019).
9. Бірюкова О.О. Етнократичні акцентуації у геополітичному дизайні країн Балтії // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Питання політології. 2009. № 839. С. 175.
10. З берегів Дніпра – на Даугаву. Інтерв'ю Посла України в Латвії Р. Чілачави виданню «Час» (24 серпня 2009 року). URL: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/33629.htm> (дата звернення: 12.04.2019).
11. Русіф Гусейнов. «Latvia: under constant threat by Russia», The Politicon, 22/06/2017. URL: <http://thepoliticon.net/slider/370-latviaunder-constant-threat-by-russia.html> (дата звернення: 01.04.2019).
12. Український Центр соціальних досліджень «Етнікос». URL: <http://ukrlatvian.lv/оутл/етнікос/> (дата звернення: 12.04.2019).
13. Latvijas Avīze. «Latvija būs viena no retajām NATO valstīm ar 2% no IKP aizsardzībai», 18/11/2018. URL: <http://www.la.lv/latvija-bus-viena-no-retajam-nato-valstim-ar-2-no-ikp-aizsardzibai> (дата звернення: 12.04.2019).
14. Укрінформ. «Рекомендації Венеціанки можуть втілити за латвійською моделлю», 14/12/2017. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2364779-rekomendacii-venecianki-mozut-vtiliti-za-latvijskoumodellu-mon.html> (дата звернення: 12.04.2019).
15. Likumi.lv. Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam, 20/11/2011. URL: <https://likumi.lv/doc.php?id=238195> (дата звернення: 10.04.2019).
16. LSM. «Baltic states: please stop calling us «former Soviet» countries», 06.01.2017. URL: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/updated-balticstates-please-stop-calling-us-former-soviet-countries.a217911/> (дата звернення: 12.04.2019).
17. Platforma, «Ідентичність. За завісою неозначеності», 18 березня-22 травня 2016. URL: <https://platfor.ma/ukr/art/vistavka-identichnist-za-zavisoyu-neoznachenosti/> (дата звернення: 10.04.2019).

REFERENCES

1. Kesa, K. (2011). «Latvian and Lithuanian Policy in the Eastern Neighbourhood: Between Solidarity and Self Promotion». In *Perspectives. Special Issue: Identity and Solidarity in Foreign Policy: Investigating East Central European Relations with the Eastern*

Neighbourhood, 19, 2, 85. Retrieved from: https://www.jstor.org/stable/23616146?seq=1#page_scan_tab_contents [in English].

2. Yekabson, E. (2006). Latviisko-ukrainski zv'iazky za dobu UNR [Latvian-Ukrainian stories during the UNR era]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian Historical Journal*, 2, 59 [in Ukrainian].

3. Betlii, O. (2016). Audyt zovnishnoi polityky: Ukraina–Latviia: dyskusiina zapyska [Foreign Policy Audit: Ukraine-Latvia: discussion note]. Kyiv [in Ukrainian].

4. Lipkevych, S.Ya. (2007). *Istorychnyi dosvid vkhodzhennia kolyshnykh chleniv orhanizatsii Varshavskoho dohovoru ta derzhav Baltii do NATO (v konteksti perspektyv Ukrainy) [Historical experience of joining former members of the Warsaw Pact and Baltic States in NATO (in the context of Ukraine's prospects)]: avtoref. dys. kand. ist. nauk. 07.00.02. Lviv [in Ukrainian].*

5. Khorosheniuk, S. (2013). Ukraina – Latviia: spivrobitnytstvo v haluzi osvity, kultury ta nauky [Ukraine - Latvia: cooperation in the field of education, culture and science]. *Panorama politolohichnykh studii. Naukovyi visnyk Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu – Panorama of political studies. Scientific Bulletin of Rivne State Humanities University*, 11, 111-118 [in Ukrainian].

6. Pro OUTL (n.d.). Resursnyi Tsentr dlia immihrantiv z Ukrainy v Latviuu. *ukrlatvian.lv*. Retrieved from: <http://ukrlatvian.lv/outl> [in Ukrainian].

7. Pylyp, L. Ukrainskii diaspori Latvii – 100 rokiv [Ukrainian Diaspora of Latvia - 100 years]. Retrieved from: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/3546926.html> [in Ukrainian].

8. U Lvivskomu Natsionalnomu Universyteti im. Ivana Franka stvoreno Tsentr baltystyky [At the Lviv National University. Ivan Franko established the Baltic Center]. *ukrlatvian.lv*. Retrieved from: <http://ukrlatvian.lv/2010/03/u-lvivskomu-natsionalnomu-universytet/> [in Ukrainian].

9. Biriukova, O.O. (2009). Etnokratychni aktsentuatsii u heopolitychnomu dyzaini krain Baltii [Ethnocratic Accentuations in the Geopolitical Design of the Baltic States]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Pytannia politolohii – ulletin of the V.N. Kharkiv National University Karazin. Questions of political science*, 839, 175 [in Ukrainian].

10. (24.08.2009). Z berehiv Dnipra – na Dauhavu. Interv'iu Posla Ukrainy v Latvii R. Chilachavy vydanniu «Chas» [From the banks of the Dnieper - to Daugava. Interview with Ambassador of Ukraine to Latvia R. Chilachava for «Time»]. Retrieved from: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/33629.htm> [in Ukrainian].

11. Rusif, H. (22.06.2017). «Latvia: under constant threat by Russia», The Politicon [«Latvia: under counter threat by Russia», The Politicon]. *thepoliticon.net*. Retrieved from: <http://thepoliticon.net/slider/370-latviaunder-constant-threat-by-russia.html> [in Ukrainian].

12. Ukrainskyi Tsentr sotsialnykh doslidzhen «Etnikos» [Ukrainian Center for Social Research Ethnicos]. *ukrlatvian.lv*. Retrieved from: <http://ukrlatvian.lv/outl/etnikos/> [in Ukrainian].

13. Latvijās, A. (18.11.2018). «Latvija būs viena no retajām NATO valstīm ar 2% no IKP aizsardzībai» [«Latvia will be one of the few NATO countries with 2% of GDP for defense»]. *www.la.lv*. Retrieved from: <http://www.la.lv/latvija-bus-viena-no-retajam-nato-valstim-ar-2-no-ikp-aizsardzibai> [in Azerbaijani].

14. (14.12.2017). Ukrinform. «Rekomendatsii Venetsianky mozhut vtilyty za latviiskoiiu modelliu» [Ukrinform. «Recommendations of the Venetian woman can be implemented according to the Latvian model»]. *www.ukrinform.ua*. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2364779-rekomendacii-venecianki-mozut-vtiliti-za-latvijskoumodellu-mon.html> [in Ukrainian].

15. (20.11.2011). Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu 2012.-2018.gadam [National Identity, Civil Society and Integration Policy Guidelines 2012-2018]. *Likumi.lv*. URL: <https://likumi.lv/doc.php?id=238195> [in Azerbaijani].
16. (06.01.2017). LSM. «Baltic states: please stop calling us «former Soviet» countries». *eng.lsm.lv*. Retrieved from: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/updated-balticstates-please-stop-calling-us-former-soviet-countries.a217911/> [in English].
17. (18.03-22.05.2016). Platforma, «Identychnist. Za zavisoyu neoznachenosti» [Platforma, Identity. Uncertainty Curtain]. *platfor.ma*. Retrieved from: <https://platfor.ma/ukr/art/vistavka-identychnist-za-zavisoyu-neoznachenosti/> [in Ukrainian].

Одержано 28.02.2019.

УДК 94:[378.4:364-322](477) «1992/2014»

DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3567-2019-46-115-123>

Попик Надія,

аспірант кафедри історії та культури
України

nadya.popyk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8350-8069>

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет імені
Григорія Сковороди»,
вул. Сухомлинського, 30,
м. Переяслав-Хмельницький,
Київська обл., Україна, 08401

Popyk Nadia,

postgraduate student of Department of History
and Culture of Ukraine

nadya.popyk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8350-8069>

Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii
Skovoroda State Pedagogical University,
30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav-
Khmelnytskyi,
Kyiv region, Ukraine, 08401

УЧАСТЬ СТУДЕНТІВ ВУЗІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ВОЛОНТЕРСЬКОМУ РУСІ (1992-2014 РР.)

Мета статті полягає в аналізі дослідження студентського волонтерського руху в Україні. Висвітлено становлення волонтерської діяльності у соціальній, освітній та безпековій сферах України.

З кінця ХХ ст. український соціум формує нове громадянське суспільство, яке реалізовує процеси соціально-правової держави. У роки незалежності в Україні виникли і розгорнули свою діяльність велика кількість громадських і благодійних організацій, які розв'язують актуальні для суспільства завдання: допомагають найбільш уразливим категоріям населення (інвалідам, літнім людям, дітям-сиротам, неблагополучним сім'ям тощо). Допомога населенню у морально-психологічній підтримці зростала та залежала від суспільно-політичного, економічного життя та безпеки України. До вирішення проблем, які стояли на шляху до демократично розвиненої держави, залучалися всі верстви населення, чи не найчисельнішими серед яких було студентство.

У закладах вищої освіти України (ЗВО) серед студентства розвивається волонтерський рух. Його завданнями виступає соціально-педагогічна робота у різних напрямках, яка сприяє професійному становленню студентів, формує певні життєві позиції, сприяє їх саморозвитку та самореалізації.